

Teresa Gumuła

"Szkolnictwo niepubliczne w Polsce i w Europie w XX wieku", pod red. Tadeusza Jałmużny i Wiesławy Leżańskiej, Łódź 2002 : [recenzja]

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 14, 363-364

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teresa Gumuła

***SZKOLNICTWO NIEPUBLICZNE W POLSCE I W EUROPIE
W XX WIEKU, POD RED. TADEUSZA JAŁMUŻNY
I WIESŁAWY LEŻAŃSKIEJ, ŁÓDŹ 2002, 368 S.***

Szkolnictwo niepubliczne od stuleci odgrywało istotną rolę w systemach oświatowych państw europejskich, a jego poziom i rozwój był szczególnie uzależniony od tradycji filozoficznych, społeczno-politycznych i ustrojowych różnych krajów. Mimo obserwowanej od połowy XX wieku zwiększonej aktywności władz państwowych w zakresie organizacji i nadzoru nad oświatą, szkolnictwo prywatne (także społeczne, kościelne, czy eksperymentalne) istniało i rozwijało się w wyniku społecznego zapotrzebowania na ten sektor usług oświatowych. Edukacja w placówkach niepublicznych okazała się również niezbędna w społeczeństwach pluralistycznych, a jej autonomia zwiększa wpływ rodziców na przebieg procesu wychowania szkolnego, także dydaktycznego i opiekuńczego.

Recenzowana książka stanowi pokłosie konferencji, która odbyła się w październiku 2001 roku w Łodzi. Należy wyrazić słowa uznania dla inicjatorów i organizatorów tego naukowego spotkania, gdyż udało się im nie tylko zgromadzić przedstawicieli nauki oraz pedagogów praktyków związanych ze szkolnictwem niepublicznym, ale także zainspirować do opracowania szeregu interesujących zagadnień z zakresu przeszłości i teraźniejszości edukacyjnej.

Zawartość tomu podzielona została na cztery części, które zawierają kolejno: omówienie problematyki szkolnictwa niepublicznego w literaturze i przepisach

prawnych; pedagogiczne i teoretyczne zagadnienia szkolnictwa niepublicznego; dzieje szkolnictwa prywatnego przed II wojną światową oraz prezentację współczesnych szkół prywatnych wyższych, średnich i innych placówek niepaństwowych. Całość poprzedza bardzo interesujący wstęp autorstwa profesor Kaliny Bartnickiej. Podkreśliła ona, że prezentowany zbiór referatów oraz komunikatów obejmuje obszerny materiał, wzbogaca dorobek faktograficzny polskiej historiografii oświatowej, stanowi zachętę do podejmowania badań porównawczych oraz kolejne źródło wiedzy o polskim szkolnictwie niepaństwowym.

Praca, którą zredagowali Tadeusz Jałmużna i Wiesława Leżańska, dostarcza wielu interesujących refleksji, uzupełnia już istniejące opracowania o kolejne nowe ustalenia historyczne i pedagogiczne. Stan badań nad szkołami prywatnymi omówił T. Jałmużna. Podkreślił, że w badaniach nad szkolnictwem niepublicznym w Polsce przeważa problematyka współczesna, a brakuje prac z historii oświaty, szczególnie dziejów instytucji i dziejów regionów.

Kolejni autorzy omówili kwestie prawne oraz administracyjno-oświatowe, szczególnie sprawę nadzoru i zarządzania instytucjami prywatnymi w Polsce przed II wojną światową (prace Stanisława Majewskiego, Elżbiety Marek i Piotra Wróbla, Zygmunta Ruty, Elżbiety Magiery i innych). Tematykę skłaniającą do podejmowania i prowadzenia badań porównawczych przedstawili Zdenko Kodełja, Marjan Šimenc, Józef Pšenak, przybliżając czytelnikom złożone i stosunkowo mało znane problemy oświatowe Słowenii oraz Słowacji.

Dzieje prywatnych instytucji oświatowych były przedmiotem badań między innymi Romualda Grzybowskiego, Stanisława Gawlika, Ewy Wiśniewskiej, Leszka Albańskiego, Izabeli Nowakowskiej. Sporo uwagi autorzy recenzowanego tomu poświęcili też problematyce pedagogicznej, zarówno w zakresie teorii, jak i praktycznej działalności szkół i innych prywatnych placówek oświatowych (referaty Bogusława Śliwerskiego, Ilony Kość, Danuty Koźmian, Małgorzaty Bułhak, Grażyny Grządziel). Po raz kolejny zwrócono też uwagę na bogaty, a stosunkowo rzadko w badaniach wykorzystywany materiał źródłowy, jakim są wspomnienia uczniów (porównaj artykuły Olgi Czerniawskiej, Katarzyny Wypiórczyk, Joanny Stelmaszczyk).

Do lektury tej książki należy zachęcić nie tylko specjalistów z dziedziny badań historycznooświatowych, ale także studentów i nauczycieli. Znajdą w niej bowiem ciekawe materiały pokazujące dynamikę funkcjonowania współczesnego szkolnictwa niepaństwowego w naszym kraju. Potwierdzają one tezę o dużym społecznym zapotrzebowaniu na placówki niepubliczne, zarówno te na szczeblu wyższym, jak i średnim czy podstawowym. Wskazują też na spore uznanie, jakim cieszą się te instytucje w środowisku małych i dużych miast, a ich niekwestionowaną zasługą jest realizacja prawa rodziców do wychowania i kształcenia własnych dzieci w dobrej i nowoczesnej szkole.